

Ivan Cankar: **Bela krizantema**. V Ljubljani, 1910. Založil L. Schwentner. — Cankar se krega z recenzenti. Resnično se krega in je jako hud nanje. S tem sicer zanikuje svojo lastno subjektivistično teorijo, ali čemu bi bil človek dosleden? Ali se dajo s samo doslednostjo knjige pisati? Cankar nam je že tisočkrat povedal, da je modern pisatelj vzvišen nad vsako kritiko in se mora vsaka njegova beseda sprejeti kakor božanstveno razodetje. Tako sem videl svet jaz — tako ga opisujem; res je zame le to, kar jaz občutim; kako moreš ti, zanikarni kritik, trditi, da ne

Bedak, ki tako vprašuješ! Skrivnost tiči v — gumbnici. To dokazuje Cankar svojim recenzentom v dolgi pridigi, našpikani z izpodbudnimi zgledi. Ti bedak ne moreš razumeti, zakaj moraš le molče obožavati in občudovati ter ne smeš ziniti besede? Poglej svojo suknjo! Snažna je, komolci niso še natrgani, pod ramo je čedno zakrpana; suknja umetnikova pa je strgana, zašpehana in umazana. A v gumbnici nosi belo krizantemo! Tu tiči skrivnost! Filister, ki imaš čedno suknjo, pa brez krizanteme! Molči, brezpravna para, sramuj se, helotska duša, ki ne zaslužiš drugega,

PONESREČENI ZRAKOPLOV ZEPPELIN II.

pišem resnice, saj le jaz sem suveren svoje duše in edini njen interpret! Tako govori moderni „umetnik“, ki sme vse napisati in vse naslikati, bodi še tako grozno in neverjetno. Samo kritik ne sme ničesar reči, takoj planejo „umetniki“ po njem in mu odrekajo vsako pravico do najskromnejše besede. In vendar, če je vsak literarni pojav samo izraz subjektivnega razpoloženja in kot tak smatrati le kot estetičen pojav brez umstvene vsebine, zakaj ne priznate indemnitet, ki jo hočete imeti zase, tudi drugim, ki niso sprejeti v misterije vašega kola? Da, zakaj sme eden vse, drugi pa nič — danes, v času splošne enakosti, danes, ko je izobrazba vsem dostopna in literatura ni vezana na nikako oblastveno ali kako drugo koncesioniranje?

nego da te ozmerja „umetnik“ z najhujšo psovko: Ti si „publikum“!

So ljudje, ki jih tako zmerjanje oplesi in ki se neznansko silijo, da bi sami sebe izpreobrnil k umetnikovi konfesiji. Taki ljudje mnogo trpe in se upajo le natihiem izreči: To je božanstveno, to je prekrasno, — pa se že boječe ozirajo, če jih ni „umetnik“ opazil, da se premalo spoštljivo obnašajo. Umetnik je namreč nadčlovek, publikum pa nekaj neskončno zanikarnega.

Literarni glasnik te šole je Cankar. Napisal je že mnogo, da bi izpreobrnil občinstvo k svoji veri, pa ker ne gre izlepa, je začel zmerjati recenzente in je njim v sramoto izdal zopet eno knjigo. Pa glejte, iskali smo krizanteme, in je nismo našli več v Cankarjevi gumbnici. Kar smo videli, je bila umetna pa-